

שבת דף כא

הגדרות: ולא בזפת. זפת - זיפתא, שעוה - קירותא.

הבאת מקור תנאי ללמד על המשנה: תנא: עד כאן - פסול פתילות, מכאן ואילך - פסול שמנים.
קושי: פשיטא! - שעוה איצטריכא ליה, מהו דתימא: לפתילות נמי לא חזיא, קא משמע לן.

הבהרה: אמר רמי בר אבין: עטרנא - פסולתא דזיפתא, שעוה - פסולתא דדובשא.
שאלה: למאי נפקא מינה?
תשובה: למקח וממכר.

צמצום למשנה מתוך ברייתא: תנו רבנן: כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת אבל עושין מהן מדורה, בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה, בין על גבי קרקע בין על גבי כירה, ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד.

הגדרה: ולא בשמן קיק וכו'. מאי שמן קיק? -

שמואל: עוף	רב יצחק בריה דרב יהודה: משחא דקאזא	ריש לקיש: קיקיון דיונה
------------	---------------------------------------	------------------------

הסבר לדברי המשנה: אמר רבה: פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מפני שהאור מסכסכת בהן, שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן - מפני שאין נמשכין אחר הפתילה.

שאלת אביי: בעא מיניה אביי מרבה: שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק? מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו, או לא?
תשובת רבה: אמר ליה: אין מדליקין.

שאלת אביי: מאי טעמא;

תשובת רבה: לפי שאין מדליקין (גירסאות אחרות "שאינן נדלקין").

קושי של אביי: איתיביה: כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו - אין מדליקין בו. (אמר) רבן שמעון בן גמליאל [אומר]: של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין. קתני מיהת מדליקין

תירוץ של רבה: אמר ליה: אדמותבת לי מדרבן שמעון בן גמליאל - סיעיניהו מדתנא קמא! -

תגובת אביי או הגמרא: הא לא קשיא, מעשה רב.

חוזרים לקושי של אביי: מכל מקום קשיא!

תירוץ: מאי לאו - להדליק? - לא, להקפות.

קושי על התירוץ: אי להקפות - מאי טעמא דתנא קמא?

תירוץ: כולה רבן שמעון בן גמליאל היא, וחסורי מיחסרא והכי קתני: כרך דבר

שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו - אין מדליקין בו. במה דברים אמורים - להדליק, אבל להקפות - מותר, שרבן שמעון בן גמליאל אומר: של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז.

קושי על מסקנת הסוגיה שאין להתיר שמן אסור אם עירבבו אותו עם שמן מותר: איני? והאמר רב ברונא אמר רב: חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו, אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק!

תירוץ: הני מימשכי בעינייהו, והני - לא מימשכי בעינייהו

הסיבה שהם אסורים: וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך, ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו.

קושי: וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן, משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן.

תירוץ: היא גופה גזירה, ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה?

השוואה בין שבת למקדש: תני רמי בר חמא: פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת

- אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר ופעולות נ תניא. הוא תני לה והוא אמר לה: כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה, ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר.

קושי: תנן: מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין, ומהן מדליקין! (משמע שמותר עם פתילות שפסולים בשבת - אבנט היה עשוי עם צמר)

תירוץ: שמחת בית השואבה שאני.
קושי: תא שמע, דתני רבה בר מתנה: בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן, ומהן היו עושין פחילות
למקדש. מאי לאו דכלאים?
תירוץ: לא, דבוץ (פשתן)

השוואה לחנוכה: שמנים שאסורים בשבת:

רבי זירא בשם רב מתנה או רב	רב חסדא	רב הונא	הדעה
מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת	מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת	אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול.	
כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה (לפי הסבר של רב ירמיה)	כבתה אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה	כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה	הטעם

סתירה: וכבתה אין זקוק לה? ורמינהו: מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה!
תירוץ 1: לא, דאי לא אדליק - מדליק.
תירוץ 2: ואי נמי: לשיעורה. עד שתכלה רגל מן השוק,
הבהרה: ועד כמה? - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

טעמיהם לפי מחלוקת אמוראים

בית שמאי	בית הלל
כנגד ימים הנכנסין	כנגד ימים היוצאין
כנגד פרי החג	דמעלין בקדש ואין מורידין

חיזוק להסבר השני: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורידין.

איפה מדליקים: תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו.
צורך בשמש: אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה - לא צריך, ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה - צריך נר אחרת.

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

תנן התם: גין היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק - חייב. גמל שטעון פשתן, והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני, והדליק את הבירה - בעל הגמל חייב. הניח חנוני את נרו מבחוץ - חנוני חייב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה פטור.
הלכה שאפשר לדייק מהמשנה: אמר רבינא [משמיה דרבא] זאת אומרת: נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה - לימא ליה: היה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו! קושי ובכך דוחים את ההלכה: ודילמא: אי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה.
הלכה אחרת: אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום: נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה - פסולה, כסוכה וכמבוי.